

Tema	Glas JAT	Trajante	45 minute
Tip	Plan Lekcije		
CEFR Nivo	--		

CILJEVI/SVRHA

- Usvajanje novih znanja iz oblasti jezika.
- Pisanje glasovnih skupina ije/je.
- Usvajanje tri refleksa glasa jat, usvajanje pojmova kraćenje dugog sloga i duljenje kratkog sloga.
- Njegovanje ekavskog izgovora.

KORIŠTENI MATERIJALI

- Pravopis bosanskog jezika, tabla, kreda, nastavni listić, čaše, kartice

STRUKTURA ČASA

1. Uvodni dio:

Na stolu se nalaze dvije papirne čaše na kojima se nalaze natpisi tačno i netačno. Isto tako, na stolu se nalazi i određen broj kartica. Na svakoj kartici napisana je jedna riječ koja u sebi

sadrži glasovne skupove ije/je. Riječi koje se nalaze na karticama su: **čovijek, dijetetu, mlijeko, ocijena, svijeca, tijelo, rješiti, rješenje, vijek, vijekovi**. Učenici trebaju razvrstati ove riječi u odgovarajuću čašu. Očekuje se da će učenici pravilno razvrstati riječi te da će u čašu na kojoj piše **tačno** staviti sljedeće riječi: **mlijeko, svijeca, tijelo, rješenje, vijek, vijekovi**; a u čašu na kojoj piše **netačno**, sljedeće riječi: **čovijek, dijetetu, ocijena, rješiti**. Profesorica kroz ove primjere objašnjava da se ove promjene odn. pravila pisanja i izgovora glasovnih skupina ije i je dešavaju zbog refleksa glasa jat koji je bio zastupljen u jeziku naših predaka. Najava nastavne jedinice i pisanje naslova na tablu.

2. Glavni dio:

Ponavljanje da imamo tri različita izgovora na našim prostorima; **ekavski, ijekavski i ikavski**. Zapisivanje tri riječi na tablu: **mleko, mliko i mlijeko**. Učenici trebaju uočiti razlike između ovih riječi. Pretpostavlja se da će učenici shvatiti da se radi o tri različita izgovora. Objašnjava se da je glas **jat** zamijenjen glasom **e**, pa imamo ekavski izgovor (**mleko**). Isto tako, glas **jat** zamijenjen je i glasom **i**, pa imamo ikavski izgovor koji nije književni (**mliko**). Glas **jat** zamijenjen je i glasovnim skupovima **ije/je** i glasovima **e/i** pa danas imamo ijekavski izgovor, koji se koristi kod nas (**mlijeko**). Dakle, u ijekavskim govorima, to jest u našem jeziku, stari glas **jat** zamijenjen je s **-ije/je/i/e** (riječ, rječnik, dio, sredina). Objašnjava se učenicima da se često pravi greška kada je u pitanju zamjena glasa **jat** u ijekavskom izgovoru. Profesorica govori da učenici često imaju nedoumice kada je u pitanju zamjena **jata** u **ije/je**. Savjetuje učenike da kada nisu sigurni kako neku riječ trebaju napisati ili izgovoriti, neka je prebace u ekavski izgovor. Neka izgovore riječ na ekavskom, pa ako je **e** na kojem se vrši

alternacija na ekavskom dugo (reešiti), tada u ijekavskom upotrebljavamo glasovni skup ije, a ako je *e* na ekavskom kratko (rešenje), tada se upotrebljava je. Učenici zapisuju sljedeće: Zamjena glasa *jat* zavisila je od dužine sloga, pa se u dužim slogovima koji su se izgovarali otegnuto nalazi -ije (riješiti), a u kratkim slogovima -je (rješenje). Također spominje da kraćenje sloga dolazi i u komparativu i superlativu (bijel-bjelji-najbjelji).

Nastavni listići za vježbu

Nastavni listić broj 1

Zadatak broj 1

Napiši nominativ množine od imenica: cvijet, lijek, svijet, snijeg.

cvjetovi, lijekovi, svjetovi, snjegovi

Zadatak broj 2

Dopiši!

Komparativ prema pozitivu bijel glasi bjelji; prema blijed glasi bljeđi; prema smiješan smješniji; prema tijesan tjesniji ili tješnji; prema lijen ljeniji ili ljenji; prema prijek preči; prema trijezan trezniji; prema vrijedan vredniji.

Zadatak broj 3

Napiši deminutive od ovih imenica: cvijet, dio, pijetao, rijeka, vijenac, zvijezda.

cvjetić, djelić, pjetic, rječica, vjenčić, zvjezdica

Nakon predviđenog vremena za izradu, učenici usmeno izlažu svoj rad.

Profesorica pojašnjava da razlikujemo duljenje i kraćenje sloga. U pojedinim oblicima i izvedenim riječima skraćuje se dugi slog, pa prema *ije* imamo *je*: u množini imenica sa umetkom -ov- (cvijet – cvjetovi; dok se ponekad ije zadržava: lijek – lijekovi), u nesvršenih glagola izvedenih od svršenih (ocijeniti – ocjenjivati), u komparativu i superlativu pridjeva (bijel – bjelji – najbjelji).

Kada je u pitanju duljenje sloga u jednim kategorijama riječi umjesto *je/i/e* imamo *ije* (uspjeti – uspijevati, liti – lijevati).

Razgovor o različitosti u izgovoru, deskriminaciji ekavskog izgovora u bosanskom jeziku.

Kako bi se to balansiralo, učenici imaju zadatak da pokušaju uraditi ponovo listić sa zadacima, ali da ovaj put sve riječi prebace u ekavski izgovor, kako bi se ispoštovao i taj način izgovora i pridala mu se važnost.

Analiza i razgovor.

3. Završni dio:

Zadaća: načiniti imenice od ovih glagola: dogorijevati, letjeti, obavijestiti, zasjedati, premjerati.

OČEKIVANI ISHODI

- Povećana svjesnost o diskriminaciji naglasaka.
- Učenici će definisati i razlučiti ključne pojmove koji se učavaju na času.
- Učenici će se upoznati sa nekoliko različitih akcenata i njihovim istorijskim i kulturnim društvima.
- Učenici će kritički procjeniti kontraverzne izjave o diskriminaciji naglasaka.
- Učenici će razmišljati o svojim iskustvima sa akcentima.
- Učenici će biti osposobljeni da se uključuju u aktivizam po pitanju diskriminacije naglasaka.

PROCJENA/REFLEKSIJA

Govori:

- Učenik aktivno učestvuje u diskusijama, razumijeva glas jat, kratki, dugi slog.

Čitanje:

- Učenik demonstrira razumijevanje pročitnog materijala odgovarajući na pitanja o razumijevanju.

Pisanje:

- Učenik u pisanju razumijeva glas jat, ije/je, ali i ekavski izgovor.